

*Лариса Лазаренко, викладач кафедри машинознавства та
методики викладання технічних дисциплін
Бердянського державного педагогічного університету*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФІЛЬНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

У статті пропонується модель формування учнів основної школи до профільного самовизначення, теоретичним обґрунтуванням якої є концепція життєвого і професійного самовизначення молоді, концепція професійного становлення особистості і стадіального характеру цього процесу, актуалізується необхідність розгортання педагогічних досліджень з впровадження допрофільного навчання у ЗНЗ.

***Ключові слова:** модель, профільне самовизначення, принципи.*

Постановка проблеми. У площині проблеми формування готовності учнів основної школи до профільного самовизначення особливого значення набувають питання побудови “ідеальних моделей” об’єктів і серед них – модель формування готовності учнів до профільного самовизначення. При її вирішенні необхідно спиратися на філософські, психологічні та педагогічні теоретичні позиції, які полягають у відкритті та усвідомленні особистого сенсу, орієнтації на нескінченність пізнання, створення себе в світі та світу в собі, цінності саморозуміння, співвизнання, співтворчості, свободи вибору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сутність моделі у філософії розглядали В.О. Штофф [10, 11], А.І. Уємов [8], у психології Г.В. Суходольський [7], у педагогіці Ю.К. Бабанський [1], у професійній педагогіці А.Т. Ростунов [6], Є.М. Павлютенков [4], В.С. Пікельна [5] та ін. Ці та інші роботи свідчать, що під моделлю в науці розуміють штучно створений об’єкт у вигляді схеми, креслення, логіко-математичних формул, фізичної конструкції і, котрий, як тотожний досліджуваному об’єкту, відображає та відтворює в простому, зменшеному вигляді структуру, властивості, взаємозв’язки та відносини між елементами об’єкту, що досліджується. Побудова педагогічних моделей має свої специфічні особливості. У педагогічних моделях основними елементами явищ, що моделюються, можуть бути окремі особистості, соціальні групи, соціальні спільноти, поєднані різноманітними зв’язками і взаємовідносинами. Необхідно при побудові моделі враховувати, що характер і зміст педагогічних дій детермінують дії тих індивідів і груп, які входять до неї та за певних обставин кожна соціальна система існує відносно оточення як єдине ціле. Моделювання педагогічного

процесу передбачає побудування системи, що може функціонувати аналогічно досліджуваному процесу. Наявність часткової подібності дозволяє використовувати модель як заміник або представник системи, що вивчається. Створення спрощеної моделі системи – дієвий засіб перевірки істинності повноти теоретичних уявлень.

Моделюючи процес до профільної підготовки учнів основної школи, П.С. Лернер обґрунтовує вихідні положення створення такої моделі.

По-перше, відзначає він, модель не тотожна “паспорту”, “стандарту людини”, які зазвичай описують, у першу чергу, деякий набір знань, вмінь та навичок і параметри соціального характеру, а передбачає деякий перелік і черговість “подій”, що відбуваються в освітньому середовищі та супроводжують учнів 9-х класів на етапі вибору наступних освітніх траєкторій.

По-друге, модель є вірогіднісно-статистичною, тому що її побудова базується на унікальній індивідуальності, яка формує запити підтримки і допомоги з боку освітніх систем та суспільства в цілому.

По-третє, модель – не “проектне завдання” для виконання професіоналами освіти, а скоріше конвенційний документ для поєднання зусиль учнів та вчителів у загальній справі.

По-четверте, модель будується на припущенні відходу від “освіти викладанням” до “освіти вивченням”.

По-п’яте, модель орієнтована на “турбулентність” життя та індивідуального буття, на їх невизначеність на непередбачуваність, коли процес ототожнюється з послідовним наближенням до вибудовування версій життєвих планів і вибору майбутньої професії включно [3, 61 – 62].

Мета статті. Враховуючи предмет нашого

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФІЛЬНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

дослідження, окреслити модель формування учнів основної школи до профільного самовизначення (Рис.1).

Теоретичним обґрунтуванням пропонованої нами моделі є концепція життєвого і професійного самовизначення молоді, концепція професійного становлення особистості і стадіального характеру цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Зокрема, С.М. Чистякова справедливо відзначала, що суттєвий недолік наукових пошуків полягає в орієнтації не на людину, а на професійне середовище, або пристосування людини до професійного середовища, що сприяє виникненню таких поглядів, як захоплення узагальненою моделлю профорієнтації і “підгонка” її до різних типів індивідуальних особливостей особистості; недооцінка комплексного підходу до формування життєвого і професійного самовизначення; до того ж, не враховується довготривалий характер розвитку людини, наступність змісту, форм, методів на різних етапах становлення особистості, а у зв’язку з цим лише декларується підхід до особистості як суб’єкта професійного розвитку [9, 43].

Виходячи з цього, першим елементом нашої моделі є потреба суспільства в компетентному спеціалісті будь-якого профілю. Саме в понятті компетентності поєднуються знання, вміння, навички, здатності та цінності спеціаліста.

Процес формування професійної компетентності складний та протирічний, здійснюється поетапно. В професійній сфері, відмічає Е.А. Климов, ми скрізь маємо несподівані висновки зіткнення людини та професії: П.Я. Гальперин вчився на лікаря, а став спеціалістом з психології навчання розумовим діям; В.Д. Небиліцин вчився на філолога, а став спеціалістом з проблематики основних властивостей нервової системи; В. Вундт був фізиком, а увійшов в історію як засновник експериментальної психології. Не виключено, підкреслює він, що тут ми маємо справу з закономірним явищем породження однієї ментальної системи в неминучому діалозі з іншою [2, 8].

Дисонанс виступає наслідком недостатнього виправдання вибору, що об’єктивно сприймається як дискомфорт, від якого прагнуть позбавитися або шляхом змінювання одного з елементів дисонансних знань, або шляхом введення нового елементу.

Намагаючись посилити виправдання вчинку, людина або змінює свою поведінку, або змінює своє ставлення до об’єктів, з якими пов’язаний

вчинок, або знецінює значення вчинку для себе та інших. Це відбувається на всіх етапах професійного становлення особистості, оскільки, як підкреслює А.В. Петровський, перехід на наступну вікову стадію не є спонтанним. Він детермінований завданнями і вимогами, що пов’язані із особливостями соціально-економічного розвитку суспільства, що стимулює активність педагогічної підготовки особистості учня, яку здійснюють батьки, дорослі, педагоги до виконання ним освітніх завдань та вимог. Сьогодні, на думку спеціалістів, вибір профілю навчання в більшості випадків необумовлений усвідомленою направленістю професії, механізми особистісного та професійного самовизначення відрізняються незрілістю.

Виходячи з цього, ми визначаємо наступний елемент нашої моделі (мета) сформувати у учнів основної школи готовність до профільного та професійного самовизначення шляхом переведення їх із об’єкту впливу у суб’єкт діяльності.

Ця ціль ставить головне – набуття учнями, так званих, технологічних знань, необхідних для здійснення практичних дій: пізнання своїх можливостей, розвиток своїх здібностей, вміння їх реалізувати на всіх стадіях проектування та закріплення на етапах особистої ділової кар’єри, які саме знання потрібно отримати, як їх обробити та як використовувати у вирішенні актуальних задач та ін. Все це визначає наявність наступного елемента моделі, реалізацію якого обумовили об’єктивні та суб’єктивні фактори готовності учнів до профільного самовизначення. Головний зміст цього елемента виражений у задачах, покликаних підготувати учнів до прийняття рішення на мотиваційно-особистісному рівні.

Принципи формування у учнів готовності до профільного та професійного самовизначення орієнтовані на створення умов для становлення особистості, яка здійснює важкий та відповідальний вибір:

Принцип “Я-концепція”, згідно з яким вибір здійснюється у досягненні достатньої повноти інформації про себе та свої можливості. Інформацію про себе людина здобуває із взаємодії своєї мотивації (мотиви та цінності), можливостей (якості, здібності) та реальних життєвих обставин (колізії, нюанси, конкуренція за ресурси, конфлікти інтересів).

Принцип “усвідомленої перспективи” (“зроби себе сам”), згідно з яким кожна людина має можливість активно брати участь у власному самовизначенні. Значення автоматично стануть потрібними, а ненав’язаними жорсткими рамками

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФІЛЬНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

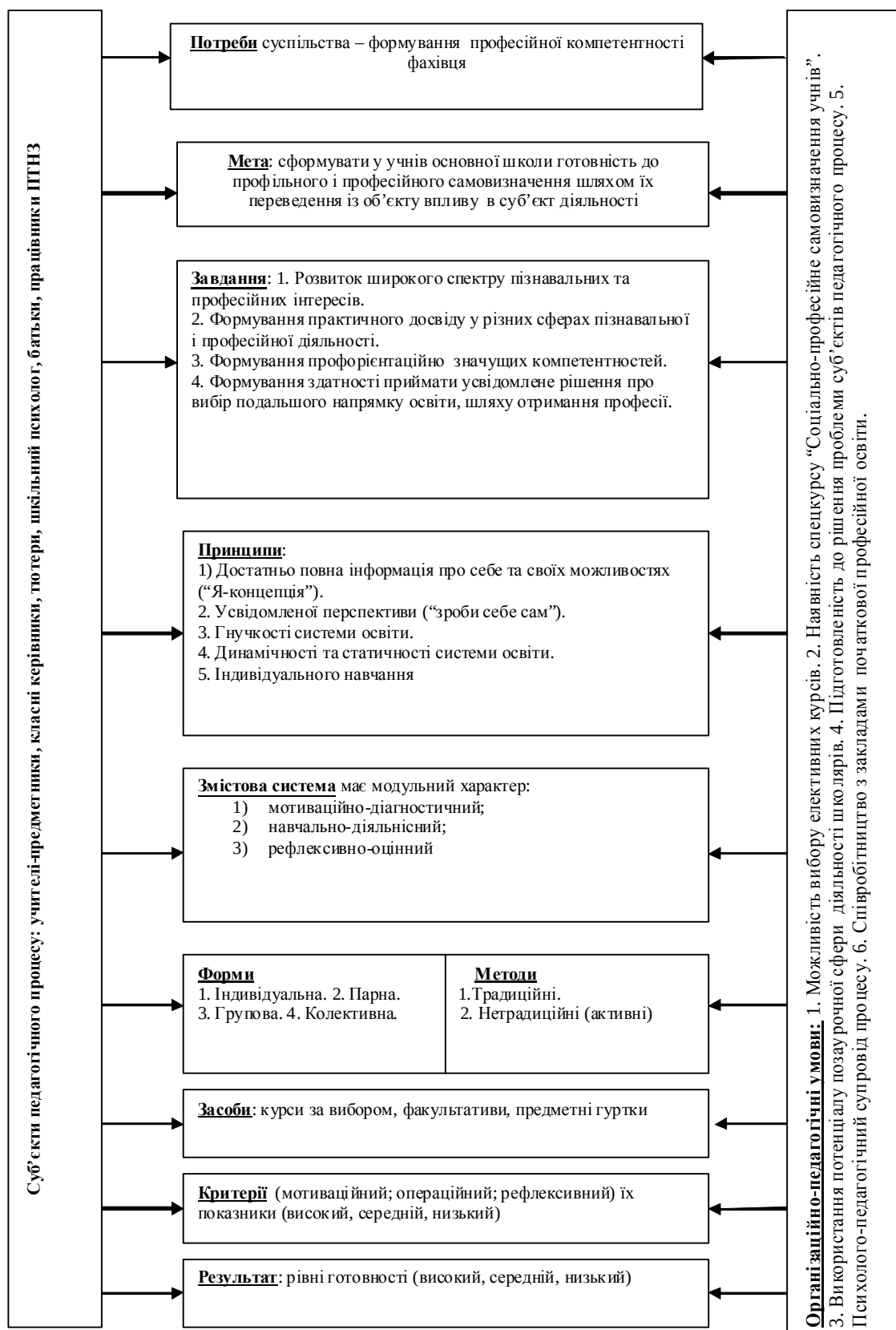

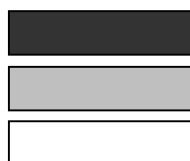
Рис. 1. Модель формування учнів основної школи до профільного самовизначення

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФІЛЬНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Таблиця 1.

Зміст формування готовності учнів основної школи до профільного самовизначення

Зміст формування готовності учнів основної школи до профільного самовизначення			Складові змісту компетентності						Результат
Навчальний заклад	Етапи профільної орієнтації	Зміст профільної орієнтації	Потребнісно-мотиваційний		Операційно-діяльнісний		Рефлексивно-оціночний		
			Опосередкований	Безпосередній	Загальні знання, уміння, навички, здібності	Спеціальні здібності, ПВЯ	Самосвідомість	Самооцінка	
5 – 7 класи школи	II. Пізнавально-пошуковий етап	Формування ціннісних орієнтацій, мотивації самопізнання, настанови за особистісну активність в профільному, професійному самовизначенні і оволодінні професією, систематичне ознайомлення з широким колом професій, формування умінь самооцінки, самоаналізу з метою усвідомлення власної професійної спрямованості; консультування щодо вибору профілю подальшої освіти і трудової діяльності (навчальних закладів, факультативів, спецпредметів, гуртків, секцій, тощо – індивідуального освітнього маршруту); створення умов для проби сил і розвитку здібностей в наближеній до професії трудовій діяльності; формування загальнотрудових умінь.							Вибір напрямку (профілю) продовження освіти в старших класах, сфери самореалізації
8 – 9 класи школи	III. Базовий (визначальний) етап	Вивчення наукових основ вибору професії (класифікаційних відмінностей професійних вимог до людини, основних професійно важливих якостей, правил вибору професії, оволодіння методами самопізнання, самооцінки, розвиток індивідуальних ПВЯ, формування уміння співставляти вимоги професій з власними можливостями і кон'юктурою ринку праці; створення можливості спроб професійної (близької до професійної) діяльності; консультування щодо вибору професії і навчального закладу.							Сформованість особистісно значущого сенсу вибору профілю та професії

головне завдання

залишкове завдання

перспективне завдання

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФІЛЬНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

навчального плану, посилюється мотивація навчання та ефективність засвоєння знань.

Принцип гнучкості системи освіти, згідно з яким зміст навчання та шляхи освоєння знань та набуття корисних навиків відповідають потребам або рівню спонукання особистості. Вданому випадку справджується система багаторівневої, або багатоваріантної (в залежності від вибору моделі) освіти по здійсненню можливості зміни профільності або вибору декількох профілів.

Принцип динамічності та статичності системи освіти, пов'язаний зі здатністю або швидко реагувати до профільних класів на зміну профільності, або канонізувати деяку освітню траєкторію (припустимо, системно організований блок, який дозволяє легко та швидко профільно опанувати предметну область).

Принцип індивідуального навчання, реалізація якого призводить до виникнення між вчителем та учнем атмосфери співтворчості.

Зміст формування в учнів готовності до профільного та професійного самовизначення, як видно з моделі, носить модульний характер. Деталізація цього положення наведена в таблиці 1. (Див. табл.1).

Методи роботи і засоби діяльності. На сьогодні існує декілька десятків методів навчання, котрі умовно поділяють на групи: пасивні (традиційні) та активні. Зміст та форми традиційних методів націлені на засвоєння знань, вмінь та навичок. Однак, ці методи не вирішують проблеми застосування засвоєних знань на практиці, не надають умов для переходу від засвоєння "готових" знань до самостійного їх застосування.

Очевидно, що використовувати тільки методи традиційного навчання недостатньо, необхідні сучасні освітні технології – інформаційно-комунікаційні, дистанційні, проектні, дослідницькі.

Засоби формування готовності учнів до профільного самовизначення – введення курсів за вибором, поглиблене вивчення окремих предметів на диференційній основі.

Основна функція курсів за вибором – профорієнтаційна. Вимоги до організації вивчення курсів: достатня їх кількість для визначення напрямку профільного навчання; поступове введення за рахунок годин варіативного освітнього компонента; поділ класу на групи, однорідні за підготовленістю та інтересами учнів.

Допрофільна підготовка має здійснюватися також через факультативи, предметні гуртки, наукові товариства учнів, малу академію наук, предметні олімпіади. Ефективність до профільного

навчання потребує налагодження дійової діагностики рівня навчальних досягнень учнів основної школи, профконсультаційної психодіагностики з метою визначення професійних інтересів і якостей школярів для створення однорідних за підготовленістю і інтересами мікроколективів (класів, груп)

На основі аналізу спеціальної літератури ми виділили критерії профільного самовизначення учнів основної школи.

Аналіз цих критеріїв свідчить про те, що практично всі дослідники виділяють елементи, які входять у критерії, позначені у нашій моделі, а саме: мотиваційний, операційний та рефлексивний.

Зважаючи на власні дослідження, ми розробили критерії та якісні характеристики готовності до професійного самовизначення за трьома рівнями (високий, середній, низький).

Стандартизовані характеристики кожного рівня наведено нижче:

- високий, якщо властивості стають яскравою рисою характеру, виявляються в усіх діях учня постійно, всебічно, ґрунтуються на знанні вимог до поведінки;

- середній, якщо властивості є рисою характеру, в діях виявляються ефективно, але спостерігаються відхилення, зумовлені неповним розвитком самої властивості або незнанням вимог до поведінки;

- низький, коли властивості ще не стали рисою характеру, обмежено й неефективно виявляються в діях і вчинках учнів.

Наступним елементом моделі є суб'єкти педагогічного процесу: учителі-предметники, класні керівники, шкільний психолог, батьки, викладачі ПТНЗ та ВНЗ, учні.

Подана система функціонує таким чином: суб'єкти педагогічного процесу, знаючи спільну мету, завдання, створивши необхідні умови, визначають зміст, форми, методи й засоби формування готовності учнів до профільного або професійного самовизначення. Після проведення відповідної роботи визначаються досягнуті результати, які доводяться до відома учасників проектної діяльності. Звіривши результати за загальною метою, вони вносять необхідні корективи у навчальний процес і здійснюють новий цикл педагогічної взаємодії.

Висновки. Формування готовності учнів основної школи до профільного самовизначення здійснюється поетапно. При деякому різноманітті підходів до назви та характеристик цих етапів найбільш розповсюдженими є: пропедевтичний, основний, завершальний. Не дивлячись на те, що профільне самовизначення учнів здебільшого

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

визначається їх ціннісними орієнтаціями, їх формування на цих етапах практично не передбачається.

Основними організаційно-педагогічними формування готовності учнів основної школи до профільного самовизначення є наявність висококваліфікованих кадрів, розуміння й виконання ними своїх функцій, спроможність проводити науково-дослідницьку роботу і впроваджувати її результати, здатність використовувати педагогічну інноватику, здійснювати педагогічний моніторинг і діагностування, створювати належну навчально-матеріальну і методичну базу, здійснення співробітництва з закладами професійної освіти.

1. Безруков В.С. Педагогика. Проективная педагогика: [уч. пособие для инженерно-педагогических институтов и индустриально-педагогических техникумов] / В.С. Безруков – Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 344 с.

2. Климов Е.А. Гипотеза “метелки” и развитие профессии психолога // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 1992. – №3. – С. 3 – 10.

3. Лернер П.С. Проектирование образовательной

среды по формированию профориентационно значимых компетентностей учащихся // Школьные технологии, 2007. – №5. – С. 86 – 92.

4. Павлютенков Є.М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) / Є.М. Павлютенков – Харків: ВГ “Основа”. – 2008. – 127 с.

5. Пикельная В.С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 “общая педагогика и история педагогики” / В.С. Пикельная. – К.: 1993. – 39 с.

6. Ростунов А.Т. Формирование профессиональной пригодности. /А.Т. Ростунов – Минск, БГУ, 1984. – 179 с.

7. Суходольский Г.В. Структурно-алгоритмический анализ и синтез деятельности / Г.В. Суходольский – Л.: ЛГУ, 1976. – 172 с.

8. Уемов А.И. Логические основы моделирования / А.И. Уемов – М.: Мысль, 1971. – 215 с.

9. Чистякова С.Н. Основы профориентации школьников / С.Н. Чистякова – М.: Просвещение, 1983. – 113 с.

10. Штофф В.А. Моделирование и философия / В.А. Штофф – Л.: Наука, 1966. – 301 с.

11. Штофф В.А. О роли модели в познании / В.А. Штофф – Л.: ЛГУ, 1963. – 284 с.

Стаття надійшла до редакції 03.07.2009

УДК 911.3:796.5

Ганна Зайчук, викладач Академії муніципального управління,
м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Стаття присвячена проблемі оцінки інвестиційної привабливості об’єктів рекреаційно-туристичної сфери. Здійснено аналіз вагомості чинників привабливості інвестиційного середовища Карпатського регіону.

Ключові слова: туристична галузь, інвестиції, види інвесторів рекреаційна зона, спеціальна, валеологічні інноваційні структури, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат.

Актуальність проблеми. Інвестиційний проект – це сукупність документів, що характеризують проект від його задуму до досягнення заданих показників ефективності.

Поняття “інвестиційного проекту” інтегрує в собі ознаки інвестиційного і проектного маркетингу. Розглядаючи дане поняття з точки зору інвестиційного маркетингу, інвестиційний

проект виступає одним з послідовних етапів інвестиційного процесу на підприємстві, а отже і його інвестиційної стратегії. З іншого боку, управління інвестиційними проектами пов’язане із створенням проектних організаційно-управлінських структур проектно-орієнтованих підприємств, відзначає О.Г. Дерев’янку в роботі¹.

Для повного розкриття поняття інвестиційного проекту необхідно з’ясувати інвестиції за різними

¹ Дерев’янку О.Г. Інвестиційне проектування в системі стратегічного управління. – К.: Компас. – 1998. – 52 с.